

РОЛЬ ПРОТРУЙНИКІВ У ОЗДОРОВЛЕННІ ПОСІВІВ ПРОСА В ПОЛІССІ ТА ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

М.М. КЛЮЧЕВИЧ, кандидат сільськогосподарських наук

С.Г. СТОЛЯР, аспірантка

Житомирський національний агроекологічний університет,

м. Житомир, Україна

Забезпечення населення продуктами харчування є першоєрговим завданням будь-якого організованого суспільства. Стабільний розвиток продовольчих ринків країни, зокрема зернокруп'яного, в умовах реформування аграрного сектору, забезпечення якісними продуктами харчування завжди є пріоритетним у формуванні економічно розвинутої держави. Зміцнення зернокруп'яного ринку, покращення його кон'юнктури поглиблення експортної орієнтації галузі та як наслідок посилення продовольчої безпеки країни є досить актуально.

Просо – важлива продовольча круп'яних культур України, Східної Європи, Азії, Африки та Північної Америки. Завдяки своїм цінним біологічним і господарським особливостям просо із найдавніших часів використовується людством у харчовій, фармацевтичній, кормовій та промислових галузях. Зерно проса порівняно з іншими зерновими культурами характеризується більш високим вмістом білка, який корисніший ніж білок інших злаків, він має високий вміст незамінних амінокислот.

Серед зернових культур просо має чи не найбільший потенціал урожайності. Однак в останні роки урожайність цієї культури різко знизилась до 0,9 т/га.

Головними причинами низьких урожайності проса в недотримання агротехніки та значні втрати від шкідливих організмів. Недобір урожаю, що спричиняють шкідливі організми, становить 30 - 40 % і більше.

За результатами проведених нами лабораторних (фітоекспертизи насіння врожаю 2012–2013 рр.) та польових досліджень (на дослідному полі ЖНАЕУ, в НДІСГ Полісся НААН України та сільськогосподарських підприємствах різних форм власності) у Поліссі та Лісостепу України встановлено що значних збитків врожаю проса завдають бура, бактеріальна, смугаста плямистості, борошніста роса, септоріоз, сажка та інші хвороби. При цьому особливою шкодочинністю відзначаються хвороби, що поширюються з посівним матеріалом проса. Складовими патогенного комплексу насіння є десятки видів грибів, бактерій та вірусів, серед яких переважають збудники сажки, борошністої роси, пліснявіння насіння та різних плямистостей. Втрати від ураження ними можуть сягати понад дві третини загальних втрат від хвороб в цілому.

Здорове насіння складає основу майбутнього врожаю. Практикою, доведено, що з причин інфікованості насінневого матеріалу збудниками хвороб та потенційного впливу ґрунтових інфекцій отримання високого та якісного врожаю стає проблематичним. З насіннєвим матеріалом передається велика кількість збудників шкодочинних хвороб, послаблене насіння може уражатися цілою низкою патогенів.

Уражене патогенами насіння має знижену енергію проростання та схожість, у полі таке насіння або загине, або дасть початок розвитку рослинам, які розвиваються послабленими, з низькою продуктивністю.

Прийом передпосівного протруєння насіння від збудників хвороб не викликає сумнівів і стає обов'язковим у інтегрованих системах захисту.

За даними наших досліджень встановлено, що протруєння насіння проса було найефективнішим Супервіном у порівнянні із Сульфокарбатионом-К та Вінцем.

Протруєне насіння Супервіном до 98 % захищало рослини цієї культури від ураження збудником сажки. Крім того, досить ефективно захищає посіви проса від ураження патогенами корневих гнилей, плямистостей листя інфекція яких зберігається в насінні, рослинних рештках та ґрунті і поширюється за допомогою повітря. У результаті використання ефективних протруєників розвиток основних хвороб зменшувався нижче ЕПШ, особливо на початкових фазах розвитку культури, що дало можливість отримати зерна до 1,5 т/га.

Протруєння посівного матеріалу залишається обов'язковим, цілеспрямованим, економічно та екологічно доцільним агрозаходом, який захищає насіння, проростки, сходи і молоді рослини від насінневої, ґрунтової, а в окремих випадках — і від аерогенної інфекції на ранніх етапах органогенезу та дає можливість отримати високий та стійкий врожай.